

ARAP BAHARI SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÜVENLİK ODAKLI GÖÇ POLİTİKALARI

Araştırma Görevlisi Eren Alper YILMAZ
Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi
alpery@adu.edu.tr

Dr. Halim Emre ZEREN
Adnan Menderes Üniversitesi Söke İşletme Fakültesi
emre.zeren@adu.edu.tr

Özet

Son yıllarda göç ve mülteci konusu, günümüz Avrupasında hem ulus devletler özelinde, hem de Avrupa Birliği (AB) düzeyinde önemli bir gündem maddesi haline gelerek “düşük politika” konusundan “yüksek politika” konusuna doğru evrilmiştir. Başta İtalya ve Almanya olmak üzere Avrupa, yıllardır Afrika, Ortadoğu ve Balkanlardan fazla göç almakta, bu göç dalgaları AB içinde fazlasıyla güvenlik endişesi yaratmaktadır. Önceleri AB içinde ortak göç politikası oluşturma yolunda gelişmeler yaşanırken özellikle Arap Baharı'nın getirmiş olduğu mülteci krizi sonrasında daha çok güvenlik odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Gerek AB'nin göç ve mültecilere karşı negatif tutumu ve kamuoyunun göçe karşı verdiği tepkiler, gerekse Avrupa'da son dönemde yaşanan bazı olumsuzluklar, sığınmacı ve mültecilere karşı izlenen politikaları daha katı bir hale getirmiş, bu çerçevede alınan önlemlerin de sıklaştırılmasına sebebiyet vermiştir. Sığınmacı ve mültecilerin suç oranını artırdıkları, gittikleri ülkedeki vatandaşların istihdam imkânlarını olumsuz etkiledikleri, kendi gettolarını kurarak toplumda ayrışmalara neden oldukları, ülkenin eğitim seviyesini düşürdükleri gibi ithamlarla var olan önyargular güçlenmiştir. Ocak ayında Alman aşırı sağcı ve göçmen karşıtı, Almanya için Alternatif Partisi (AFD) lideri Frauke Petry'nin “emniyet güçlerinin ülkeye yasadığı yollardan girmeye çalışan sığınmacıların üzerine gerekirse ateş açması yerinde olacaktır.” sözleri de genelleme yapmak doğru olmasa da Avrupa'nın mültecilere karşı bakış açısını gözler önüne sermiştir. Yine son dönemlerde Macaristan güvenlik güçlerinin sınırı geçmek isteyen Suriyelilere karşı uyguladığı sert önlemler, özellikle eski Doğu Bloku ülkeleri olarak adlandırılan bazı üye ülkelerin, sığınmacılara yönelik olarak düşünülen kota sistemini reddetmeleri, devletler bazında tek tek olarak da AB içindeki mülteci karşıtlığını gözler önüne sermiştir.

Bu çalışma, mülteci krizini sürekli olarak Avrupa sınırları dışına itme ve sorumluluğu üçüncü ülkelere yükleme politikası güden AB'nin, menfi çıkarlarını, birliğin ilk kuruluşunda referans aldığı temel değerlerinin önüne nasıl koyduğunu göstermektedir. Bu bağlamda özellikle Arap Baharı sonrası AB'nin bu güne kadar yürüttüğü mülteci politikalarına değinilecek, ayrıca sağlıklı bir göç politikasının ortaya konulması adına AB'nin alması gereken sorumluluklar konusunda önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Göç, Mülteci, Arap Baharı, Yüksek politika

SECURITY ORIENTED MIGRATION POLICIES OF THE EUROPEAN UNION AFTER THE ARAB SPRING

Abstract

In recent years, immigration and refugee issues have evolved from "low policy" topic to "high policy", becoming an important agenda item in today's Europe, both in specific to nation-states and at the level of the European Union (EU). Europe, particularly Italy and Germany, has been exposed to immigration highly from Africa, the Middle East and the Balkans for many years, so these migration waves have created serious security concerns within the EU. While there were some policies carrying out in the way of creating a common migration policy within the EU, a more security-oriented approach has been adopted especially after the refugee crisis by the Arab Spring.

As well as the negative attitudes of the EU towards the immigration and refugees and the reaction of the public opinion against the immigration, some negative events happened in Europe brought out more rigid policies against asylum seekers and refugees. In this framework, the measures taken by governments have been thickened so far. The prejudices, which involves that asylum seekers and refugees increase the violence rates, negatively affect the employment opportunities of their citizens, create their own ghettos,

cause separations in society and reduce the education level of the country, have been strengthened. In January, the speech of German extreme right-wing and anti-immigrant party "Alternative for Germany (AFD)" leader Frauke Petry "It would be appropriate for the security forces to open fire on asylum seekers trying to enter into the country illegally if necessary" revealed point of view of Europe about refugees. Moreover, rigid measures taken by the Hungarian security forces against the Syrians trying to pass the borders, also rejection of quota system for Syrians by former Eastern Bloc countries have also shown the refugee opposition within the EU individually.

This study shows how the EU, following policy such as pushing the refugee crisis out of Europe and laying a burden on third countries, has put its prejudices in front of its core values referring to its founding purpose. In this context, it will be touched on the refugee policies managed by the EU especially after Arab Spring till today and will give proposals on the responsibilities that the EU should take in order to establish a healthy immigration policy.

Key Words: The European Union, Immigration, Refugee, The Arab Spring, High politics

1.Giriş

Göç, güvenlik literatürünün öncüleri olan Barry Buzan ve Ole Waever'in çalışmalarına da sıklıkla konu olan güvenikleştirme kavramının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Göç ve güvenlik, Kopenhag Ekolü'nün ulusal ve uluslararası güvenlik analizindeki kilit noktalarından birini teşkil etmektedir. Özellikle 1980'lerin sonuna doğru Berlin duvarının yıkılışı ile birlikte Doğu ve Batı Avrupa arasında başlayan göç akımları, Avrupa ülkelerinde sınır güvenliği, toplum güvenliği ve iç güvenlik gibi konuları gündeme getirmiş, bu çerçevede gerek hükümetler gerekse supranasyonal kurumlar bazında göç konusunda bazı düzenlemelere gidilmiştir.

Göçün güvenikleştirilmesi bağlamında Buzan'a göre X halkı, Y halkının akınlarıyla istila edilmekte veya zayıflatılmaktadır. Bu durumda X toplumu olduğu şekilde kalamayacaktır; çünkü X halkının topraklarına gelen Y halkı topluma nüfuz ederek sistemi tekrardan dizayn edecektir. Dolayısıyla X kimliği nüfusun kompozisyonundaki değişime bağlı olarak farklılaşacaktır." (Buzan ve diğerleri, 1997:121). Huysmans'a göre ise güvenikleştirme kavramı göçü birbiriyle ilişkili iki ardışık süreç içerisinde kapsar (Huysmans, 2006: 51). İlk olarak göç, bir siyasi birimin bağımsız kimliğini zedelemekte ve işlevsel otonomisini tehlikeye atmaktadır. Sonrasında ise göç, otonom bir siyasi bütünlük olan toplumun güvenliğini tehlikeye sürüklemektedir (Huysmans, 2006: 51). Bu doğrultuda kitlesel göç akımları başta hükümetlerin bağımsızlığına ve egemenliklerine zarar vermekte, sonrasında ise toplumları kaosa sürükleyerek güvenlik karmaşası yaratmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde göç kavramının 1990'lardan itibaren güvenlik çalışmaları içinde değerlendirildiği görülmektedir. 1990'lara kadar genellikle sadece insani müdahale gerektirecek kadar ele alınan göç, sonrasında gerek sıklaşan terör olayları, gerek artan ayrımcılık ve kutuplaştırma hareketleri, gerekse mevcut radikal siyasi partilerin göç karşıtı söylem ve politikaları gibi sebeplerle güvenikleştirme arasında doğrudan bağlantı kurulabilen bir konu haline almıştır. Avrupa'da göçün güvenikleştirilmesi çok aktörlü bir süreç olma özelliği taşımakta; siyasi partilerle birlikte bireyler, ulusal hükümetler, Avrupa'daki ulus aşırı adli iletişim ağları ve medya kanalları da göçü "yüksek politika" argümanı haline getirerek göçün güvenlik üzerinde yarattığı riskleri her koşulda dile getirmektedirler.

Eurobarometer tarafından 22 Aralık 2016 tarihinde yayımlanan bir kamuoyu araştırmasına göre, göç %45, terörizm ise %32 ile vatandaşlar tarafından AB'nin karşı karşıya kaldığı en önemli güvenlik meselelerinin başında görülmektedir (İKV, 2016). Dolayısıyla göç konusu Avrupa kamuoyunda güvenlik endişesi yaratmakta ve en başta çözülmesi gereken sorunlardan birisi olarak düşünülmektedir (İKV, 2016). Avrupa'da son yıllarda yükselen radikal sağ partilerin göç karşıtı politika ve söylemleri, diğer tüm sosyal problemlerin göz ardı edilmesini ve tek bir unsura bağlanmasını sağlayan bir paravan konu işlevi görmektedir. Göç ve göçmen karşıtlığının Avrupa radikal sağ için en önemli popülist politika malzemelerinden biri haline

dönüşmesinde Soğuk Savaş sonrasında değişen siyasi ve ekonomik konjonktürle birlikte radikal sağın geleneksel argümanlarının kitleleri tetikleyici gücünü yitirmesi ve bu partilerin kendine yeniden bir varoluş sebebi arama güdüsü etkili olmaktadır.

Güvenliğin bir başka boyutu olarak “Avrupa kültür birikimi”, göç karşıtı radikal sağ partilerce çok sık atıfta bulunulan bir kavramdır. Bu bağlamda din, dil, ırk, ortak geçmiş, gelenek ve görenekler, normlar gibi değişmez ve statik olarak konumlandırılan “ortak Avrupa değerleri”ne vurgu yapılmaktadır. Milliyetçiliği savunan sağ partiler göç akınını durdurma konusunda tüm Avrupa’daki aktörleri inisiyatif almaya çağırırlarken, Avrupa ortak kültürünün korunmasına ve göçmenlerin bu ortak kültüre uyum sağlayamayacaklarına aksine kültürel yapının bozulmasına yol açacaklarına dikkat çekmektedirler (Mandacı ve Özerim, 2013: 120).

Bu çalışmada, Arap Baharı sonrası AB’de değişen dengeler çerçevesinde, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde kota karşıtlığıyla iyice gün yüzüne çıkan, dayanışma ve uzlaşma kültüründen ziyade ağırlıklarını hissettiren post milliyetçilik ve yükselen otoriterlik anlayışları analiz edilmeye çalışılacak, değerler Avrupası’ndan güvenlik odaklı bir Avrupa yaratılmasına uzanan süreçte AB’nin genel etik politikalarının ve tarihsel süreçten gelen hukuki çerçevenin by-pass edilerek mültecilere karşı uygulanan dışlayıcı politikalara değinilecektir.

2. Hukuki Çerçeve

İkinci Dünya Savaşı sürecinde zulme, şiddete ve sürgüne maruz kalan göçmenlerin yaşamış oldukları trajediyle birlikte göç konusu uluslararası hukuk çerçevesinde düzenlenen ve üzerinde önemle durulan bir konu haline gelmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 1. maddesinde yer alan “*Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar*” ibaresi, göçmenleri de içine alacak şekilde düzenlenmiş, nitekim kendilerini yabancı gibi hissetseler de özgürlüklerini kısıtlayıcı ve onurlarını zedeleyici her hangi bir eyleme maruz kalamayacakları vurgulanmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi’ndeki 7. madde gereğince de “*Sözleşme’nin daha uygun hükümler içerdiği durumlar hariç tutulmak üzere, her taraf devlet mültecilere, genel olarak yabancılara uyguladığı muameleyi uygulayacaktır*” ibaresi yer değiştiren mültecilerin ayrı bir vatandaş olarak görülmemesi gerektiği, yabancılara uygulanan kuralların harfiyen mültecilere de uygulanmasının şart olduğunu ifade etmektedir. Yine 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre, mültecinin ayrımına tabi tutulmaksızın, vatandaşı olduğu ülkeye uygulanan istisnai tedbirlerden muaf olarak; Din özgürlüğü (madde 4), medeni haklardan yararlanma özgürlüğü (madde 12), menkul ve gayrimenkul edinme hakkı (madde 13), fikri ve sınai mülkiyet hakkı (madde 14), dernek hakları (madde 15), mahkemelerde taraf olma hakkı (madde 16), çalışma hakkı (madde 17), tarım, sanayi, sanat ve ticaret sahalarında iş yeri açmak ve şirket kurma hakkı (madde 18), ihtisas mesleğini icra etmek hakkı (madde 19), vesika (karne) hakkı (madde 20), mesken edinme hakkı (madde 21), eğitim hakkı (madde 22), sosyal yardım hakkı (madde 23), sosyal sigorta ve çalışma mevzuatından yararlanma hakkı (madde 24) verilmektedir. Mülteciler hem uluslararası insan hakları standartları hem de mültecilik statüsüyle ilgili kendilerine özel haklardan yararlanır.

1951 Mülteci Sözleşmesi 1. maddesinde ise mülteci kavramı şu şekilde tanımlanmıştır:

“1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu devlet dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişilerdir” (madde 1). 1967 Protokolü ile birlikte, 1951 Sözleşmesi’nde yer alan “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda” ibaresi metinden çıkarılmış (madde 1/2), böylelikle tarih sınırlaması ortadan kaldırıldığı gibi, buna bağlı coğrafi sınırlamaya da son verilmiştir.

AB hukuku kapsamında ise, sığınmacılar “uluslararası koruma başvurusunda bulunanlar” olarak tanımlanmaktadır. Sığınmacıların durumu da “AB sığınma müktesebatı” çerçevesinde düzenlenmektedir. AB hukukuna göre sığınma başvurusu hakkında karar verilene kadar sığınma talebinde bulunan kişilerin sınır dışı edilmesi yasaklanmaktadır. Sığınma Prosedürü Yönetmeliği’nin 9. maddesi, sığınmacıların AB topraklarındaki mevcudiyetlerinin yasal olduğunu belirtmektedir. Bu maddede, bazı istisnalar dışında, sığınmacıların başvuru süreçlerinin işlenmesi amacıyla yetkili makam tarafından karar verilene kadar üye ülkede bulunma izinleri olduğu ifade edilmektedir (ABRYO, 2015: 43).

AB Sığınma Prosedürü Yönetmeliği’nin 43. maddesine göre, sığınma başvurularının sınırda işleme alınmasına izin verilmelidir. Ülke toprakları içerisinde uygulanan sığınma taleplerinde geçerli olan temel ilkeler ve garantiler sınırdaki işlemler için de geçerli kılınmaktadır. Yine aynı madde ile sınır prosedüründe, talep yapıldıktan sonra en geç dört hafta içinde bir karar verilmesi şartı getirilmekle birlikte, bu süre içerisinde karar verilmediği takdirde başvuru sahibine ülke topraklarına giriş izni verilmelidir (AB Sığınma Prosedürü Yönetmeliği, 2013: 82-83). Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS), sınırda veya devletin yargı alanı içindeki başka alanlarda bir kişiye işkence etmek, insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleye maruz bırakmak ya da yaptırma tâbi tutmak yasaklanmıştır (ABRYO, 2015: 36). Tüm bu koruyucu önlemlere rağmen hem AB hukuku hem AİHS, göçmenlerin sınır dışı edilmelerine karşı, kamu menfaati ile ilgili kişinin menfaatleri arasında denge kurulmasını gerektiren, mutlak olmayan insan haklarına dayalı engeller olabileceğini kabul etmektedir.

1997 yılında yürürlüğe giren Dublin Yönetmeliği çerçevesinde AB üyesi ülkelere yapılan mültecilik başvurularının incelenmesinden sorumlu olabilmek için üye devletlerin sahip olması gereken kriterler belirlenmiştir. Bu anlaşma 2003 yılında yerini Dublin II’ye bırakmıştır. Dublin II ile sığınmacılara AB topraklarına ilk ayak bastıkları yerde sığınma başvurusunda bulunabilme hakkı verilmiş, bu hak sınırdaki AB ülkelerinin sorumluluğuna terk edilmiştir. Fakat bu durum Akdeniz ve Ege üzerinden refah seviyeleri daha yüksek olan kuzey Avrupa ülkelerine gitmek isteyen sığınmacıların Yunanistan, İtalya ve İspanya gibi güney ülkelerde birikmesine neden olmuştur. Bu yoğun birikmeler zamanla güney Avrupa ülkelerinin şikâyetlerini artırmış, bu ülkeler sınır güvenliğini korumak adına bir birlik oluşturma girişiminde bulunmuşlardır. Frontex adı verilen bu birlik, Avrupa’nın dış sınırlarını korumakla görevlendirildiğinden sığınmacıların sınırlardan geçmesine izin vermeyecek şekilde askeri operasyonlar düzenlemektedir (Diaspora Araştırmalar Merkezi, 2016: 3).

3. Arap Baharı Sonrası AB’nin Göç Politikaları

Özellikle 2015’ten sonra deniz yoluyla Avrupa’ya kaçan sığınmacıların Avrupa içindeki popülasyonu artırması ve toplumun iç yapısını değiştirmesi, bir diğer ifadeyle krizin zamanla Avrupa’yı bir çok açıdan etkilemesi, hükümetleri ve siyasi partileri de göç akımlarına karşı harekete geçirmiştir. Bu durum İngiltere, Fransa gibi AB’nin güçlü ülkelerini çok fazla irrite etmese de özellikle Eylül 2015 itibarıyla sığınmacıların kitleler halinde merkez Avrupa’ya akın etmesi, bu ülkeleri sığınmacıların diğer Doğu Avrupa ülkelerine doğru kapasitelerine göre dağıtılması noktasında uzlaşma yollarına sevk etmiştir (Diaspora Araştırmalar Merkezi, 2016: 5)

Avrupa Birliği, son yıllarda ekonomik ve güvenliğe ilişkin sorunların dışında en önemli sınavlarından birisini Arap Baharı sonrasında başlayan ve giderek artan bir ivmeyle süregelen sığınmacı akınına karşı vermektedir. AB; temel insani haklar, yasal ve etik ilkeler ışığında sığınmacı sorununa çözümler ararken, üyelere *dayanışma* sorumluluklarını hatırlatarak büyük göç dalgasını sınırları dâhilinde her ülkeye asgari ölçülerde eşit bir oranda dağıtarak mali yüklerin ve sorumlulukların dengeli biçimde paylaşılmasını amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği’nde göç, iltica ve sığınma konusunda tüm üye ülkelerin uygulaması gerektiği genel geçerli bir politika veya yasal bir dayanak bulunmamaktadır. Üye ülkeler bu konuda kendi yasal mevzuatları çerçevesinde özgür bir şekilde ulusal göç, iltica ve sığınma

politikasını belirtebilmekte, öz iradeleri doğrultusunda göçe karşı bir duruş göstermektedirler. Buna rağmen, üye ülkelerin uyması ve uygulaması gereken bazı kurallar vardır.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan çatışma ve istikrarsızlıklar güvenlik ve refah bölgesi olarak görülen AB'yi sığınmacı ve mülteciler için öncelikli sığınılacak hedef haline getirmiştir. Önceleri AB içinde ortak göç politikası oluşturma yolunda vicdani sorumluluk alma bağlamında bazı gelişmeler yaşanırken mülteci krizi esnasında Avrupa'ya bu kadar çok kitlesel göçün yaşanması, AB üyesi ülkelerde daha çok güvenlik odaklı bir yaklaşım benimsenmesine zemin hazırlamıştır (Aldırmaz, 2017: 93). Bu politika AB içerisinde sığınmacı ve mültecilerin büyük bir güvenlik problemine yol açtığı izlenimi yaratmış, ayrıca Avrupa içinde son dönemde yaşanan terör olayları da bu bakış açısını güçlendirmiştir. Sığınmacı ve mültecilerin Avrupa içinde suç oranlarını artırdığı, istihdam alanlarını işgal ettikleri, o ülkenin imkânlarını keyfi ve düşünmeden kullanma girişimlerinin olduğu, eğitim seviyesini düşürdükleri, kendi gettolarını yaratarak toplumda kutuplaşmalara sebep olmaları gibi ithamlarla var olan önyargılar yeniden üretilmektedir. Tüm bu endişeler de sığınmacı ve mültecilere karşı ayrımcı bir bakış açısını beraberinde getirmiştir (Hopyar, 2016: 63).

AB üyesi ülkelerin sığınmacı politikaları hakkında bilgi ve fikir sahibi olabilmek için incelenmesi gereken en önemli ülkelerden birisi, AB'nin söz sahibi konumundaki devletlerinden olan Almanya'dır. Uzun bir süre diğer büyük AB ülkeleri gibi sığınmacı krizinde çekimser kalmış olmasına rağmen son zamanlarda artan göç akımları karşısında daha fazla direniş gösteremeyerek kapılarını sığınmacılara açmak yönünde bir politika değişikliğinde bulunan Almanya, bu sürecin devamında hem ülke içindeki milliyetçi tepkiler, hem de diğer AB ülkelerinden gelen eleştiriler sebebiyle göçmen politikasında değişikliğe gitmiş, daha sert ve otoriter metotlar izlemiştir (Göç Raporu, 2016: 6). Göçmen karşıtı parti olan Almanya için Alternatif (AFD) partisi başkanı Frauke Petry'nin verdiği bir röportajda *“Polis yasadışı olarak sınırın geçilmesini engellemek zorundadır, bu durumda yasadışı yollarla ülkeye giren sığınmacıları gerekirse vurmalıdır”* (Euronews, 2016) sözü yankı uyandırmış ve bir çok milliyetçi Alman vatandaşı tarafından da destek görmüştür.

Sığınmacı akınıyla birlikte artan güvenlik kaygısı sonucunda dış sınırların güvenliğinin artırıldığı *“Kale Avrupası (Fortress Europe)”* düşüncesi pek çok üye devlet nazarında ilgi görmüştür (Sever ve Sever, 2013: 94). Burada AB, kendi sınırlarının güvenliğini sağlamayı ve asgari düzeyde mültecinin Avrupa'ya ulaşmasını sağlayarak sığınmacı yığılmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç, Avrupa Birliği'nin *“insani ve vicdani sorumluluk”*, *“insan hakları”* ve *“değerler Avrupası”* gibi temel prensipleri ile çelişmektedir. Bu durum deniz yolları vasıtasıyla düzensiz göçü tetikleyerek sığınmacı krizini derinleştirmekte ve insan kaçakçılığına zemin hazırlamaktadır.

Gerek sığınmacılara yönelik çıkartılan rijit yasalar gerekse dikenli tel çekme gibi radikal uygulamalar AB devletlerinin sığınmacı krizini kendi sınırlarının uzağında tutarak, etkilerinden kaçınmaya çalıştıklarını göstermektedir. Örneğin 2017 yılında Macaristan'ın sığınmacı akının önlemek için Sırbistan sınırına 155 km uzunluğunda tel örgü çekme girişimleri, genel olarak tüm AB'ye mal etmek doğru olmasa da bazı Avrupa ülkelerinin sığınmacı sorununa karşı duruşunu göstermektedir. Yine son dönemlerde, özellikle eski Doğu Bloku ülkeleri olarak adlandırılan Çekya, Slovakya ve Macaristan gibi üye ülkelerin, AB İç İşleri Bakanlığı Konseyi tarafından sığınmacılara yönelik olarak düşünülen kota sistemini ve mülteci paylaşımı fikrini reddetmeleri, devletler bazında tek tek olarak da AB içindeki sığınmacı karşıtlığını gözler önüne sermiştir. Avrupa Birliği'nin Eylül 2015'de kabul ettiği acil yerleştirme planı kapsamında İtalya ve Yunanistan'a yığılan 120 bin sığınmacının 2 sene içerisinde diğer üye ülkeler arasında, belirli bir kota esasına göre paylaşılması öngörülmekteydi. Nüfus oranı, milli gelir, işsizlik oranları, geçmiş yıllarda alınan sığınma başvuruları gibi kriterler esas alınarak belirlenen sığınmacı kotasına göre Macaristan'ın 1294, Slovakya'nın 902 sığınmacı kabul etmesi beklenmekteydi. Ancak söz konusu tarihten bu yana Macaristan, dikenli tel örerek Yunanistan ya da İtalya'da bulunan hiçbir sığınmacıyı ülkesine kabul etmezken Slovakya ise sadece 16 sığınmacıyı sınırlarına dahil etmiştir (Göç Araştırmalar Vakfı, 2017).

Aralık 2015'te Türkiye ile AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde transit ülke konumunda olan Türkiye, deniz üzerinden kaçak yollarla Avrupa'ya giden yasadışı göçmenleri vize konusunda kolaylık sağlanması karşılığında geri almayı kabul etmiştir. Bu süreçte İsveç, sığınma başvurusu kabul edilmeyen 80 bin sığınmacıyı sınır dışı etmeye hazırlandığını açıklamıştır. Türkiye'nin "güvenli ülke" statüsü alacağını da belirtilmesi üzerine de Hollanda hükümeti mültecileri deniz yoluyla geri göndereceğini belirtmiştir (BBC, 2016). Avrupa ülkelerinin bu tutumundan, göçmenlerin Avrupa'daki refah devleti anlayışıyla bağdaşmadığı ve mali külfet getirdiği sonucuna varılabildiği gibi, Avrupa'nın kapalı duvarlar ardında izole bir toplum yaratma çabası da anlaşılabilir.

Avrupa Birliği, Türkiye'nin yanı sıra birliğe üye olmayan diğer transit ülkelerle de işbirliğini geliştirerek sığınmacı sorununu çözmeye çalışmaktadır. Bu durumda Ürdün, Libya ve Mısır gibi AB üyesi olmayan transit ülkelerle yapılan işbirlikleri akla gelmektedir. Arap Baharı sonrası Avrupa'ya olan göçün engellenmesi amacıyla birlik tarafından bu transit ülkelere maddi yardım yapıldığı ve insan haklarını iyileştirecek girişimlerde bulunduğu da vurgulamak gerekir. Ancak tüm bu destekler, göç veren ülkelerdeki olumsuz şartları iyileştirmek adına etkisiz ve yetersiz kalmaktadır (ORMER, 2016: 3).

4. Sonuç

Avrupa Birliği, genel ilkeleri, yasaları ve etik anlayışı doğrultusunda sığınmacılar konusunda ortak bir göç politikası oluşturmayı amaçlasa da, tek tek ülkelerin kendi sınırlarının içine ne kadar sığınmacı kabul edecekleri ve sığınmacıların ülke içerisindeki koşullarının ne düzeyde iyileştirilebileceği üye ülkelerin egemenlik alanına girmektedir. Bu sebeple üye ülkeler göç konusunda realist adımlar atarak güvenliklerine tehdit unsuru olarak gördükleri sığınmacılara karşı sert ve müdahaleci politikalar uygulamaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (CEAS)'ne göre, üye ülkelerin sığınmacılara onurlarını sarsmayacak şekilde ev sahipliği yapması ve insanca eşit muamele göstermesi gerekmektedir. Ancak üye ülkelerin bireysel bazda bu ortak prensiplere bağlı kaldığını söylemek zordur. Zira vardıkları ülkede sığınmacılara karşı sınırlar kapatılmakta, sığınmacı ya da mültecilik başvuruları kabul edilmemekte, zorluk çıkartan sığınmacılar da insanlık dışı muamelelere maruz bırakılmaktadırlar.

Özellikle Arap Baharı sonrası Avrupa'ya doğru kitlesel olarak akın eden sığınmacılar, gerek suça karıştıkları ve terör tehdidi yarattıkları, gerek sosyal refah seviyesini düşürdükleri, gerekse Avrupa'nın kültürel dokusunu bozdukları gibi gerekçelerle üye ülkeler tarafından sınır dışı edilmiş, hatta Macaristan gibi ülkeler bu durumu daha da abartarak sınıra dikenli tel çekerek sığınmacıların yasadışı yollarla ülke içine girmesine engel olmaya çalışmışlardır. İsveç ve Hollanda gibi ülkeler de sığınmacıların başvurularını kabul etmemiş, binlerce sığınmacıyı "güvenli ülke" olarak kabul edilen üçüncü ülkelere gönderme çabası içine girmişlerdir. Son olarak ise Macaristan, Çekya ve Polonya hükümetleri AB tarafından konulan sığınmacı kotasını tanımadıklarını belirtmiş ve hiçbir sığınmacıyı ülkelere kabul etmemişlerdir. Sığınmacılara yönelik geliştirilen bu tutum, Avrupa'nın vicdani ve insani değerleri ikinci plana attığını, sınırlarını korumak için kaleler inşa eden güvenlik odaklı bir politika izlediğini, dahası AB'nin kararlarını tanımayarak uzlaşma ve dayanışma kültürünü bozduklarını göstermektedir.

Ortadoğu'da, bilhassa Suriye'deki yaşanan bu kriz Avrupa'ya göçmen akınının sürmesine neden olacağından bu akına karşı alınan sert tedbirler, hem krizin boyutlarını büyütecek hem de vicdani bir sorgulamayı beraberinde getirecektir. Bu krizin olumsuz etkisinin görece azaltılması için AB, ortak politikalar güderek tüm üye devletleri bu ortak politikalar doğrultusunda hareket etmeye çağırılmalı, kota uygulamalarını kabul etmeyen ülkelere karşı daha sert bir tutum izlenmelidir. Güvenlik çerçevesinde "izole bir Avrupa" fikri çözüm getirmemekle birlikte krizi daha da derinleştirecek, yasadışı yollara başvuran sığınmacı sayısını artıracak, aynı zamanda

uluslararası toplumun ve AB dışındaki sığınmacılara kucak açan diğer hedef ülkelerin tepkisine yol açacaktır. Sığınmacılar konusunda çözüm yolu sınırları kapatarak onları dışlamak değil, onları kabul ederek topluma uyum sağlamalarına destek olmak, eğitim verip suçla karışmalarını önlemek, çalışma izni çıkartarak nitelikli bireylerin üretim sürecine ve emek piyasasına katılmalarını sağlamaktır. Bu çerçevede AB ve üye ülkeler, sığınmacılara uyguladıkları politikaları yumuşatmalı ve güvenlik endişesini bir kenara bırakarak onları kucaklayıcı bir tutum sergilemelidirler.

Kaynaklar

1951 Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees: Geneva. No: 2545, Registration: 22 April 1954

ABRYO (Avrupa Birliği Resmî Yayınlar Ofisi). (2015). *Sığınma, Sınırlar ve Göç ile İlgili Avrupa Hukuku El Kitabı*. Belçika.

Aldırmaz, Y. (2017). “Değerler Avrupasından Duvarlar Avrupasına Göç, Sığınmacılar ve Mülteci Krizi Çerçevesinde AB Hukuku ve Politikaları”. *Kastamonu University Journal of Economics & Administrative Sciences Faculty*. 16(2). 83-103.

BBC. “Migrant crisis: Dutch plan for return ferry to Turkey”. <https://www.bbc.com/news/world-europe35426927>. [Erişim Tarihi: 07.08.2018].

Buzan, B., Waiver O. ve Jaap W. (1997). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.

Euronews. “Polis yasadışı yollarla ülkeye giren sığınmacıları gerekirse vurmali”. <http://tr.euronews.com/2016/01/30/polis-yasadisi-yollarla-ulkeye-giren-siginmacilari-gerekirse-vurmali>. [Erişim Tarihi: 01.08.2018].

Göç Araştırmalar Vakfı. “Mülteci Kotası”. <http://gocvakfi.org/tag/multeci-kotasi/>. [Erişim Tarihi: 05.08.2018].

Hopyar, Z. (2016). “Avrupa’nın Mülteci Politikası.” *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*. 2(3). 59-67.

Huysmans, J. (2006). *The Politics of Insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Londra: Routledge.

İKV. AB’nin Karşı Karşıya Olduğu En Önemli Sorunlar: Göç ve Terörizm. https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=99&id=1716. [Erişim Tarihi: 27.07.2018].

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. No: 217 A (III), Yürürlüğe Giriş: 10 Aralık 1948.

Mandacı, N. ve Özerim G. (2013). “Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenikleştirilmesi”. *Uluslararası İlişkiler*. 10(39). 105-130

ORMER Ortadoğu Enstitüsü (2016). *Mülteci Sorunu Çerçevesinde Avrupa Birliği- Türkiye İlişkileri*. No.16. 1-8

Sever, H. ve Sever M. (2013). “Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve İltica Paradoksu: Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar.” *Polis Bilimleri Dergisi*. 15(2). 85-108.